

Пише > Татјана Дадих Динуловић

Причај ми о нежности:

о 26. Југословенском позоришном фестивалу “Без превода”

*Треба да причамо о нежности увек и свуда.
И међу својима, и у друштву, и на робији.
Живимо у тешким и тврђим временима, у
обезљуђеном добу и данас,
након свега, за нежности је крајње време.¹⁾*

Овај фестивал је, бар откада редовно у јесен одлазим у Ужице²⁾, увек био тематизован, означен поетичким надсловом који директно или индиректно кореспондира са тренутним друштвеним, политичким и културним миљеом простора на коме живимо (оним који је одређен синтагмом *без превода*), али и позицијом појединца у том и таквом окружењу. Са Бојаном Муњином, једним од селектора фестивала, увек сам радо разговарала, слушајући дуге и духови-

1) Бојан Муњин у тексту “Када је добро време за љубав”, Програм 26. ЈПФ-а, Народно позориште Ужице, Ужице, 2021, без пагинације.

2) Први пут дошла сам на ЈПФ 2010. године. Импресионирана окружењем, програмом и укупном атмосфером, долазила сам, у различитим констелацијама, сваке године, а од 2013. доводила и своје студенте прве године Сценске архитектуре, технике и дизајна са Факултета техничких наука у Новом Саду на стручну екскурзију. Тема ове екскурзије увек је било Ужице, његова историја и култура, а посебно фестивал и позориште. За многе од њих, био је то први прави сусрет са позориштем.

те приче о казалишним људима и догађајима, из различитих времена којима је, најчешће, сведочио. Врло често, у тим сусретима, говорио би о потреби да позориште, људи који га стварају, они који га посећују и воле, као и они који о њему пишу, трагају за љубављу и нежношћу, као о подједнако вредним, одговорним и актуелним позоришним темама. Позориште, дакле, мора да буде одговорно, јер како каже Арпад Шилинг

(Árpád Schilling), пишући о својој позоришној трупи Кретакер (KrétaKör), неодговорно стварање позоришта, без духовног и (понекад) физичког ризика, представља неморалну забаву. Тема нежности, или још шире, љубави, за којом Муњин трага у позоришту и око њега већ годинама, постала је, коначно, лајтмотив овогодишњег фестивала, из потребе да се због времена у коме живимо, и упркос њему, времену “несигурности, стрепње и изолације”³⁾, нежношћу бавимо, посвећено и посве одговорно.

У селекцији је ове године било седам представа⁴⁾ са простора комуникације *без превода*, иако, на моју велику жалост, нисмо видели ни једну из Хрватске. Истовремено, фестивал је доминантно и снажно обележила хрватска драмска списатељица Тена Штивичић, тј. њена два изузетна драмска текста *Три зиме* и *64*. У свакој од седам представа, на различите начине, било је могуће наћи основну тему фестивала – нежност. Са ове удаљености, за мене најзначајнији, најпоетичнији и, свакако, најзбуђивији исказ и приказ те нежности био је плес Бадеме Пегаз (Снежана Видовић) у представи *Седам стирхова*, моћан и опчињавајући плес жене која је, коначно, освојила сопствену слободу учинивши претходно страشان чин, и која ослобађајући покретом читаво тело говори о нежности која се у том телу, и њеном бићу, очито одувек налази. Ово је представа која, за мене, није досегла очекивања позоришта које иначе ствара Селма Спахић, али, истовремено, то је представа која ме је данима касније терала да јој се у мислима

3) Бојан Муњин, *Op. cit.*

4) *Седам стирхова* у режији Селме Спахић (Босанско народно позориште Зеница); *Пучина* у режији Егона Савина, ЈДП Београд; *Три зиме* у режији Јасне Ђуричић, позориште Промена, Нови Сад; *Боконда* у режији Душанке Белаве, Црногорско народно позориште Подгорица; *64* у режији Алисе Стоановић, Атеље 212 Београд; *Стирах*, *једна шоила људска прича* у режији Игора Вука Торбице, Народна позоришта Пирот; и *Зелена чоја Монџенеира* у режији Никите Миливојевића, БДП копродукција са Градским позориштем Подгорица и Градом театром Будва; видети на сајту фестивала <https://www.jpj.uzickopozoriste.rs/>.

Из представе **64**, фото: Бошко Ђорђевић

враћам, да о њој размишљам и даље истражујем. Тако сам открила књигу *Иза седам лојора* Виктора Иванчића, Хрвоја Полана и Немање Стјепановића, која говори о једној од кључних тема представе – феномену употребе објеката културе током ратова деведесетих који су претварани у логоре и мучилишта.

О квалитету представа даље не бих желела да говорим, али мислим да је важно нагласити чињеницу да је, и овде, не толико колико је то било видљиво на Стеријиним позорју 2021, разлика између *великих* и *малих* била очигледна. Заправо, можда је тачније рећи разлика у односу на поимање позоришта као одговорног простора уметности. С једне стране селекције налази се *мала*, некада дипломска представа класе глуме Јасне Ђуричић, *Три зиме*, коју глумци, осим што у њој играју, сами праве, постављају и реализују, играјући у посве новој организацији сценско-гледалишног простора у односу на свој, простор позоришта *Промена*, успевајући да сопственом енергијом, уверењем и нежношћу према теми, комаду и заједници коју су створили, креи-

рају истински позоришни чин и освоје публику. Ми, који смо седели на позорници, и они који су били у правом гледалишту, аплаудирали смо им стојећи (иако је то чин који мени лично није превише близак). Са ове представе изашла сам опчињена, а гледала сам је други пут, у амбијенту за који сам мислила да је немогуће реконтекстуализовати га. Уверење са којим млади глумци говоре о заједничком процесу рада, начин на који гледају своју некадашњу професорку и поверење које према њој показују оног тренутка када проговори, заиста су фасцинантни. Ово је била најбоља представа фестивала и, чини се, права порука жирија читавом професионалном окружењу.

На другом крају налази се велика и скупа копродукција *Зелена чоја Моншениџера*, с реномираним ауторским тимом, у којој је, такође, могуће наћи много нежности, посебно у причи и односу два човека, а затим и два одлична извођача, књаза Николе Петровића и Османа Паше, тј. Милоша Пејовића и Андрије Кузмановића. Она, међутим, упркос моћних институција које иза ње стоје, ни близу не досеже до одговорног позоришта о коме говори Шилинг.

Између се, у великом распону, налази још пет представа, а ја ћу писати још о једној – 64, Атељеа 212. Тема ове представе веома је актуелна. То је прича о “престројавању тела” како каже Тена Штивичић или “очајничкој тежњи за рођењем детета” како је види Бојан Муњин. Редитељка Алиса Стојановић креира изузетно дело, и то у несумњиво блиској сарадњи са свим учесницима представе, посебно са сценографом (Дарко Недељковић) и дизајнером светла (Марко Ђокић). Извођачи све време представе играју боси, а простор њиховог кретања јесте косина која се протеже скоро од самог просценијума. Тако, осим говорне игре, њихов главни изазов постаје игра телом, покрет којим непрекидно траже баланс између површине на којој играју и сопственог кретања. Управо то стално тражење физичке равнотеже које не примећујемо баш одмах, метафорички нас упућује на баланс који лико-

ви траже између друштвених норми, личних и интимних жеља и могућности тела. Нежност се овде догађа без додира, без директних сусрета и погледа, и чини се као права слика света генерације којој припада и Тена Штивичић, и Ева (и Хана Селимовић) и многи који су представи гледали.

Посебно место на овом фестивалу, по мом уверењу, припада публици. Годинама већ, ужичка публика с нестрпљењем чека фестивал, купује комплете карата, унапред, пре него што изађе репертоар. Гледалиште је увек пуно, а представе које би иначе биле игране за мањи број људи (попут *Чекаонице* Бориса Лијешевића) љутиле би многе, јер до карата није било могуће доћи. Ова публика поздравља глумце и сваку представу аплаузом, често на ногама, а затим, даје оцену. Није реткост да крајња оцена ни изблиза не кореспондира снази претходног аплауза. Ова публика, дакле, зна ред, она аплаудира глумцима, а редитељу и његовом тиму даје оцену какву сматра да заслужују. То је публика која је имала прилике да види значајна позоришна дела редитеља различитих генерација и сензибилитета попут Слободана Унковског, Оливера Фрљића, Андраша Урбана, Ивице Буљана или Игора Вука Торбице, као и ансамбле значајних позоришних кућа. Она цени прилику да се са ауторима сретне на округлом столу, да постави питање и да коментар.

Ове године је, након што је жири⁵⁾ донео одлуке о наградама, а Немања Ранковић их, као уметнички директор фестивала, прочитао, новинарка упитала председницу жирија Виду Огњеновић, како то да се оцене публике у великој мери подударују са оценама жирија. А Вида Огњеновић је одговорила: “То говори да је ваша публика велики познавалац позоришта.”

.....

5) Жири је ове године, осим што је био интердисциплинаран у пољу сценске уметности, заиста био са простора комуникације без превода: Вида Огњеновић, Радивоје Динуловић, Маја Мрђеновић, Едвин Ливерић и Дарио Харјачек.